

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут агроєкології та землеустрою
Кафедра туризму

05-08-05

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи
_____ О.А. Лагоднюк
"___" _____ 2016 р.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Природні ресурси України

спеціальність 242 "Туризм"

Національний університет

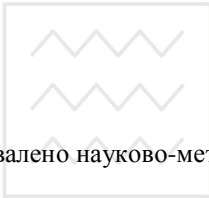
Робоча програма "Природні ресурси України" для студентів за спеціальністю 242 "Туризм". – Рівне: НУВГП, 2016. – 14 с.

Розробник: Коротун С.І., к.геогр.н., доцент, завідувач кафедри туризму.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри туризму

Протокол від "06" вересня 2016 року № 1

Завідувач кафедри туризму _____ Коротун С.І.
"06" вересня 2016 року

Національний університет
водного господарства

Схвалено науково-методичною комісією за спеціальністю 242 "Туризм".

Протокол від "06" вересня 2016 року № 1

Голова науково-методичної комісії _____ Коротун С.І.
"06" вересня 2016 року

© Коротун С.І., 2016
© НУВГП, 2016

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 24 "Сфера обслуговування" Спеціальність 242 "Туризм"	Вибіркова
Модулів – 2	Рівень вищої освіти: бакалавр	Рік підготовки: 1-й
Змістових модулів – 2		Семестр 1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: – 1		Лекції 22 год.
Загальна кількість годин – 120		Практичні, семінарські 20 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5		Лабораторні –
		Самостійна робота 64 год.
		Індивідуальні завдання: 14 год.
		Вид контролю: іспит

Примітка.

Співвідношення кількості аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи студентів становить:
для денної форми навчання – 35% до 65%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

У навчальному курсі розкривається об'єктно-предметна сутність регіональної фізичної географії України, аналізуються її природні умови і природні ресурси, регіональні ландшафтні структури, геоecологічні проблеми, конструктивно-географічні засади регіонального природокористування.

Мета дисципліни - розкриття основ організації складного навколишнього середовища, що базується на аналізі його природних, природно-антропогенних і антропогенних комплексів і компонентів, набуття загальної наукової етики й культури.

Завдання дисципліни:

- аналіз компонентної структури природного навколишнього середовища України;
- розгляд основних сучасних теоретико-методологічних положень фізико-географічного аналізу території, засвоєння теоретичних і практичних питань комплексного фізико-географічного аналізу території України.

У результаті вивчення дисципліни студенти, згідно з освітньо-кваліфікаційною характеристикою бакалавра, повинні

знати:

- особливості структури, географії розповсюдження, потенційні запаси та сучасний рівень використання різноманітних видів природних ресурсів;
- новітні методи дослідження, зокрема а) загальнонаукові (ретроспективний, системний, структурний), б) дисциплінарні (аналіз літературних джерел, природних аналогій, картографічний, статистичний, польових фізико-географічних досліджень), в) міждисциплінарні (моделювання, математичного картографування) тощо;
- сучасні предметні напрямки географічної науки та методи її дослідження, що апробовані для території України;
- особливості структури, географії розповсюдження, потенційні запаси та сучасний рівень використання антропогенних туристських ресурсів.

вміти:

- аналізувати компонентну структури природного навколишнього середовища України;
- обґрунтовувати сучасні (новітні) теоретико-методологічні та методичні виміри вивчення природних умов і природних ресурсів України;
- виявляти регіональні особливості природних умов України;
- визначати можливі напрями розвитку туристичної діяльності в регіоні за певних фізико-географічних умов;
- визначати несприятливі природні фізико-географічні процеси та шляхи боротьби з ними;

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Мінеральні, гідро-кліматичні особливості, земельні та біологічні ресурси України

Тема 1. Предмет і завдання курсу "Природні ресурси України"

Завдання і предмет курсу. Порядок вивчення курсу. Місце дисципліни в системі наук. Методи дослідження. Коротка історія вивчення природних ресурсів України. Формування території. Географічне положення України.

Тема 2. Поняття про природні умови і ресурси та їх еколого-економічну оцінку

Загальні зауваження. Екологія і економіка. Основні поняття про економічні показники в екології. Економічна оцінка екологічних збитків. Витрати на запобігання негативного антропогенного впливу на природне середовище. Економічні показники природоохоронних заходів. Інформаційна база еколого-економічних розрахунків. Поняття про капітальні вкладення в екологію.

Тема 3. Мінеральні ресурси

Загальні поняття про формування геологічної структури та корисних копалин. Геологічна структура України.

Мінеральні ресурси (корисні копалини) України. Поняття про запаси і родовища. Основні види корисних копалин загальнодержавного значення. Основні корисні копалини місцевого значення. Горючі корисні копалини. Рудні корисні копалини (метали). Руди чорних металів. Руди кольорових і рідкісних металів. Нерудні (неметалеві) корисні копалини. Нерудна сировина для металургії. Гірничохімічна сировина. Будівельні матеріали. Інші корисні копалини. Еколого-економічна оцінка мінеральних ресурсів України. Безпеченість мінеральними ресурсами та їх вичерпність.

Тема 4. Рельєф України

Рівнини. Гори. Еколого-економічні інтерпретації рельєфу. Пошуки корисних копалин. Рельєф і шляхи сполучення. Рельєф і гідротехнічне будівництво. Рельєф і містобудування. Рельєф і сільське господарство. Рельєф і меліорації.

Тема 5. Клімат і повітря

Фактори кліматоутворення. Основні елементи клімату. Несприятливі

метеорологічні явища в Україні. Кліматичне районування. Забруднення повітря. Поняття про очищення повітря. Еколого-економічні оцінки атмосферного повітря. Розрахунки відшкодування збитків від наднормативних викидів забруднюючих речовин у повітря. Розрахунок маси наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Розрахунок розмірів відшкодування збитків за наднормативні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Тема 6. Водні ресурси України

Поверхневі води. Підземні води.

Моря України. Чорне море. Азовське море. Водозабезпечення, водокористування і водопостачання. Еколого-економічні питання використання водних ресурсів в Україні.

Поняття про забруднення водного середовища. Розрахунок гранично допустимих скидів у водне середовище. Визначення розмірів платежів за скиди забруднюючих речовин у водне середовище. Загальні поняття про очищення водного середовища від забруднень.

Тема 7. Земельні ресурси

Земельні ресурси і земельний фонд. Категорії земель. Структура земельного фонду України. Сільськогосподарські угіддя.

Грунти. Родючість ґрунтів. Грунти і екологія. Поняття про деякі еколого-економічні підходи до оцінки земельних ресурсів.

Вартість земельних ресурсів. Визначення забруднення земельних ресурсів. Відшкодування збитків, спричинених забрудненням земельних ресурсів.

Тема 8. Біологічні ресурси

Загальні поняття про біологічні ресурси. Рослинні ресурси України. Ліси. Степи. Луки. Болота.

Ресурси тваринного світу.

Еколого-економічні аспекти використання біологічних ресурсів. Визначення таксової вартості середнього періодичного приросту насаджень, втраченого внаслідок діяльності комах-шкідників. Математична модель для оцінки впливу шкідливих виробництв на біологічні об'єкти.

Змістовий модуль 2. Регіональні природно-територіальні комплекси України та їх дослідження

Тема 9. Рекреаційні ресурси

Поняття про рекреаційні ресурси. Види рекреаційних ресурсів. Рекреаційні ресурси України.

Тема 10. Природна зональність України

Поняття про природне районування. Східно-Європейська рівнина. Зона мішаних лісів. Лісостеп. Український Степ. Гори України. Українські Карпати. Гірський Крим.

Ландшафти і фізико-географічне районування України. Обґрунтування схеми фізико-географічного районування. Аналіз існуючих схем фізико-географічного районування. Регіональний аналіз природних умов території України. Зона мішаних лісів. Широколистяна лісова зона. Лісостепова зона. Степова зона (Північно-степова, середньо-степова та сухо-степова (південно-степова) підзони). Фізико-географічні області Українських Карпат Гірського Криму.

Тема 11. Кількісні оцінки природоресурсного потенціалу України

Поняття про кількісні оцінки природоресурсного потенціалу. Методика компонентної та інтегральної оцінки природоресурсного потенціалу. Компонентна оцінка ПРП регіонів України. Інтегральна оцінка ПРП регіонів України.

Тема 12. Проблеми охорони довкілля в Україні

Великомасштабні регіональні проблеми екології в Україні. Основні екологічні напруги. Чорнобильська катастрофа. Поняття про основні показники радіації та забруднення. Поширення радіоактивного забруднення. Зонування забруднених радіацією територій в Україні. Загальна проблема ядерної енергетики.

Проблема відходів. Класифікація відходів. Плата за розміщення відходів. Вилучення, знешкодження та утилізація відходів. Терикони.

Охорона природи в Україні. Поняття про моніторинг навколишнього середовища.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма)					
	усього	у тому числі				
		лекц.	практ.	лаб.	ІНДЗ	СР
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Мінеральні, гідро-кліматичні особливості, земельні та біологічні ресурси України						
Тема 1. Предмет і завдання курсу "Природні ресурси України"	8	2	2	-		4
Тема 2. Поняття про природні умови і ресурси та їх еколого-економічну оцінку	5	1		-		4
Тема 3. Мінеральні ресурси	11	3	2	-		6
Тема 4. Рельєф України	8	2	2			4
Тема 5. Клімат і повітря	10	2	2	-		6
Тема 6. Водні ресурси України	8	2	2	-		4
Тема 7. Земельні ресурси	8	2	2	-		4
Тема 8. Біологічні ресурси	12	2	2	-		8
Разом за змістовим модулем 1	70	16	14	0	0	40
Змістовий модуль 2. Регіональні природно-територіальні комплекси України та їх дослідження						
Тема 9. Рекреаційні ресурси	5	1				4
Тема 10. Природна зональність України	13	3	2	-		8
Тема 11. Кількісні оцінки природо-ресурсного потенціалу України	11	1	2	-		8
Тема 12. Проблеми охорони довкілля в Україні	7	1	2	-		4
Разом за змістовим модулем 2	36	6	6	0	0	24
Модуль 2						
ІНДЗ	14				14	
Усього годин	120	22	20	0	14	64

5. Темы практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма навчання)
1.	Географічне положення та адміністративний поділ України	2
2.	Тектонічна та геоморфологічна будова України. Корисні копалини	4
3.	Гідрографія і водні ресурси України	4
4.	Ґрунти України. Рослинний та тваринний світ України	4
5.	Ландшафти і фізико-географічне районування України	6
	Разом	20

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

Підготовка до аудиторних занять – 0,5 год/1 год занять (0,5 x 42) – 21 год.

Підготовка до контрольних заходів – 6 год. на 1 кредит ЄКТС (6 x 4) – 24 год.

Опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях – 19 год.

6.1. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма навчання
1	Історія геологічного розвитку та геоморфологічна будова	1
2	Корисні копалини України	1
3	Внутрішні води і водні ресурси	1
4	Ґрунтово-рослинний покрив України	2
5	Тваринний світ	4
6	Ландшафти і фізико-географічне районування України	1
7	Зона мішаних лісів	1
8	Лісостепова зона	1
9	Степова зона України	1
10	Регіональний огляд степової зони України	2

11	Українські Карпати	1
12	Природні комплекси Чорного і Азовського морів	1
13	Гірський Крим	1
14	Регіональні особливості природи Карпат	1
	Разом	19

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання з курсу "Природні ресурси України" виконується самостійно кожним студентом на основі опрацювання літературних джерел, картографічних матеріалів та методичних вказівок з дисципліни і представлена розрахунково-графічною роботою побудови комплексного фізико-географічного профілю України.

Студентам видаються однотипові, але індивідуальні завдання. Одна тема може опрацьовуватися не більше, як двома студентами.

Розрахунково графічна робота складається з описової частини та графічної частин. Описова частина – до 8 сторінок, графічна частина виконується на листі міліметрівці формату А3.

8. Методи навчання

Вивчення дисципліни досягається інформаційним, ілюстративним та проблемним методами навчання.

На лекціях демонструються схеми, таблиці з мультимедійним супроводом. На практичних заняттях розглядаються та розв'язуються задачі, наближені до реальних ситуацій. Навчання супроводжується опрацюванням нормативної, навчальної літератури, а також періодичних видань.

9. Методи контролю

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовується оцінювання знань за наступними видами робіт:

- поточне тестування та опитування;
- усне опитування;
- підсумкове тестування з кожного змістового модуля;
- перевірка виконаних практичних завдань;
- підготовка та презентація реферату, міні лекції;
- підготовка до видання наукових статей, тез для участі в конференціях.

Індивідуальна робота є обов'язковим елементом модуля і виконується обов'язково в часових рамках вивчення певного модуля.

Усі форми контролю включені до 100-бальної шкали оцінювання.

1. Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях та консультаціях, розрахунково-графічна робота, результати самостійної роботи студентів) проводиться за наступними критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

2. Ситуаційні вправи, конкретні ситуації та інші завдання творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												ІНДЗ	Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль № 1								Змістовий модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	12	40	100
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4			

T1, T2... T12 — теми змістових модулів.

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	для екзамену
90–100	відмінно
82–89	добре
74–81	
64–73	задовільно
60–63	
35–59	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни "Природні ресурси України" включає:

1. Опорний конспект лекцій (на електронному і паперовому носіях) за всіма темами курсу, у тому числі і для самостійного вивчення.

2. Пакети тестових завдань з кожної теми та вцілому по всьому курсу дисципліни.

3. Методичні вказівки (05-08-05) до виконання практичних робіт з дисципліни "Природні ресурси України" (розміщення головних природних об'єктів України) для студентів напряму підготовки 6.140103 "Туризм" // Коротун С.І. – Рівне: НУВГП, 2013. – 30 с.

4. Методичні вказівки (05-08-32) до виконання практичних робіт з дисципліни "Природні ресурси України" для студентів спеціальності 242 "Туризм" // Коротун С.І. – Рівне: НУВГП, 2015. – 36 с.

5. Методичні вказівки (05-08-33) до виконання розрахунково-графічної роботи з дисципліни "Природні ресурси України" для студентів спеціальності 242 "Туризм" // Коротун С.І. – Рівне: НУВГП, 2016. – 24 с.

12. Рекомендована література

Базова

1. Бондарчук В.Г. Геологічна будова Української РСР [Текст] / В.Г. Бондарчук. – К.: Наук. Думка, 1973. – 108 с.

2. Бондарчук В.Г. Геологія родовищ корисних копалин України [Текст] / В.Г. Бондарчук – К.: Наукова думка, 1966. – 302 с.

3. Генсірук С.А. Лісові ресурси України, їх охорона і використання [Текст] / С.А. Генсірук, В.С. Бондар. – К. : Наукова думка, 1973. – 510 с.

4. Геоботаничне районування Української РСР [Текст] / за ред. А.І. Барбарич; Авт.: Т.Л. Андрієнко, Г.І. Білик, Є.М. Брадєс та ін. – К.: Наук. думка, 1977. – 304 с.
5. Заставний Ф.Д. Географія України [Текст] / Ф.Д. Заставний. – Львів: Світ, 1994. – 472 с.
6. Заставний Ф.Д. Фізична географія України [Текст] / Ф.Д. Заставний. – Львів: Обласний інститут освіти, 1996. – 231 с.
7. Коротун І.М. Природні ресурси України [Текст]: навч. посібник / І.М. Коротун, Л.К. Коротун, С.І. Коротун. – Вид. 2-ге Рівне: ПРИНТ ХАУЗ, 2004. – 192 с.
8. Коротун І.М. Природні умови і ресурси України [Текст]: навч. посібник / І.М. Коротун, Л.К. Коротун, С.І. Коротун. – Рівне: Вид-во УДАВГ, 1997 – 175 с.
9. Левковский С.С. Водные ресурсы Украины [Текст] / С.С. Левковский. – К.: Вища школа, 1979. – 100 с.
10. Маринич А.М. Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование [Текст] / А.М. Маринич, В.М. Пашенко, П.Г. Шищенко. – К.: Наукова думка, 1985. – 224 с.
11. Маринич О.М. Фізична географія України [Текст]: підручник / О.М. Маринич, П.Г. Шищенко. – К.: Знання, 2005. – 511 с.
12. Новаковський Л.Я. Земельні ресурси Української РСР [Текст] / Л.Я. Новаковський, М.А. Пилипенко. – К.: Урожай, 1973. – 238 с.
13. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України [Текст] / В.П. Руденко. – Чернівці: Зелена Буковина, 1999. – 568 с.
14. Фізико-географічне районування Української РСР [Текст] / Під ред. В.П. Попова, О.М. Маринича, А.М. Ланько. – К.: Вид-во Київського університету, 1968. – 683 с.
15. Фізична географія Української РСР [Текст] / За ред. О.М. Маринича; Авт.: О.М. Маринич, А.І. Ланько, М.І. Щербань, П.Г. Шищенко. – К.: Вища школа, 1984. – 208 с.
16. Цись П.М. Геоморфологія УРСР [Текст] / П.М. Цись. – Львів: Вид-во Львівського університету, 1962. – 224 с.

Допоміжна

1. Атлас природных условий и естественных ресурсов Украинской ССР [Атлас]. – М., 1978. – 278 с.
2. Карта. Україна. Ландшафти [Атлас]: Масштаб 1:1 000 000. – 1997.
3. Національний атлас України [електронний ресурс]: CD-диск. – К.: ООО "Интеллектуальные системы ГЕО", 2007.
4. Ващенко П.Т. Природні ресурси Західних районів УРСР [Текст] / Ващенко П.Т. – Львів, 1959. – 131 с.
5. Воропай Л.І. Українські Карпати [Текст]: Фізико-географічний нарис. / Л.І. Воропай, М.О. Куниця. – К.: Радянська школа, 1968. – 168 с.

6. Географічна енциклопедія України в 3–х томах [Текст] / Редкол.: О.М. Маринич (відп. ред.) та ін. – К.: Українська Радянська енциклопедія ім. М.П. Бажана. – Томи 1, 2, 3. – 1989, 1990, 1994.
7. Коротун І.М. Географія Рівненської області. Природа, населення, господарство, екологія [Текст] / І.М. Коротун, Л.К. Коротун. – Рівне: 1996. – 274 с.
8. Логвинов К.Т. Опасные явления погоды на Украине [Текст] / К.Т. Логвинов, В.Н. Бабиченко, М.Н. Кулаковская. – Л.: Гидрометеоиздат, 1972. – 236 с.
9. Маринич О. М. Українське Полісся [Текст] / О. М. Маринич. – К.: Рад.школа, 1962. – 163 с.
10. Основные черты тектоники Украины [Текст]: объяснительная записка к Тектонической карте СССР М 1:1000000 / В.Г. Бондарчук, Ю.М. Довгаль, О.И. Слензак и др. Киев: Наук. думка, 1978. – 162 с.
11. Паламарчук М.М. Географія мінеральних ресурсів Української РСР [Текст] / М.М. Паламарчук, І.О. Горленко, Т.Є. Яснюк. – К.: Радянська школа, 1985. – 136 с.
12. Природа [Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Ровенської Тернопільської, Чернівецької] областей [Текст] / Під ред. К.І. Геренчука. – Львів: Вища школа, 1972-81.
13. Природа Українських Карпат [Текст] / Під ред. К.І. Геренчука. – Львів: Вид-во Львівського університету, 1963. – 265 с.
14. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України [Текст] / Під ред. Б.М. Данилишина. – К.: Вид-во РВПС НАНУ, 1999. – 716 с.
15. Чижов М.П. Український лісостеп [Текст] / М.П. Чижов. - Київ: Радянська школа, 1961. - 204 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Кабінет Міністрів України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>
2. Законодавство України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua/>
3. Державний комітет статистики України / [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Обласна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.libr.rv.ua/>
6. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська, 44) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cbs.rv.ua/>
7. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka> (інформаційні ресурси у цифровому репозиторії).